

Dzimumu līdztiesības aktualitāšu apskats

2010.gada I pusgads

Īsumā:

- Spānijas prezidentūras pasākumi un iniciatīvas
- Pasaules ekonomikas Foruma ziņojums „Dzimumu līdztiesības pasaulē – 2009
- Ziemeļu dzimtes pētījumu institūta žurnāls NIKK par klimata izmaiņām
- LV Pekinas Rīcības Platformas izvērtēšanas ziņojums
- ES mēroga kampaņa par sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirību novēršanu

Spānijas prezidentūras pasākumi un iniciatīvas

Dzimumu līdztiesība un vardarbības pret sievietēm novēršana bija Spānijas prezidentūras prioritātes, kas īpaši vērstas uz diskriminācijas novēršanu, izglītības uzlabošanu un tolerances veicināšanu kā Eiropas multikulturālas sabiedrības vērtību un mērķi.

Spānijas prezidentūras prioritātes dzimumu līdztiesības jomā:

- **Stratēģija ES-2020** – Spānijas prezidentūra tiecās panākt, lai tiktu paredzēti atbilstoši pasākumi dzimumu līdztiesības nodrošināšanai darba jomā, tādējādi sekmējot ekonomisko izaugsmi un sociālo kohēziju.
- **Cīņa pret jebkura veida diskrimināciju** – tika turpināts Zviedrijas prezidentūras iesāktais darbs pie priekšlikuma Padomes Direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu neatkarīgi no reliģijas vai pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas, lai panāktu vienošanos un gala rezultātā pieņemtu direktīvu.
- **Vardarbības uz dzimuma pamata novēršana** – ES Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju lietu ministru padomes 2010.gada 8. marta sanāksmē pieņemti secinājumi par vardarbības pret sievieti izskaušanu Eiropas Savienībā. Secinājumos ietvertas divas jaunas iniciatīvas – Observatorijas par vardarbības jomu izveide un Viseiropas bezmaksas palīdzības tālruņa ieviešana.

2010.gada 3.februārī Kadisā (Spānija) notika **II Sieviešu līderu samits**, kurā piedalījās aptuveni 20 sievietes no ES dalībvalstīm – ministres, valsts sekretāres, vice-premjermiņestres. Spānijas prezidentūra organizēja II Sieviešu līderu samitu, lai no jauna apstiprinātu dzimumu līdztiesības mērķus un veicinātu virzību tiem gan ES institūcijās, gan dalībvalstīs. Samits notiek zīmīgā laikā -2010.gadā ir Pekinas rīcības platformas 15 gadadiena un notiek tās izvērtēšana, un Eiropas Komisija sadarbībā ar dalībvalstīm gatavo nākamo ES Stratēģiju dzimumu līdztiesības jomā 2011 – 2015. gadam.

Dzimumu līdztiesība laika gaitā ir kļuvusi par vienu ES pamatprincipiem un šobrīd tas ir saistošs mērķis visām dalībvalstīm. Lai gan augstākās izglītības iestāžu absolventu vidū sievietes sastāda aptuveni 60%, vadošajos amatos sievietes ir nepietiekami pārstāvētas

un sieviešu potenciāls mūsdienu sabiedrībā netiek pilnībā izmantots. Tikai sešas sievietes ir ieņēmušas pašus augstākos amatus savā valstī un paritātes princips nav sasniegts ne Eiropas Savienības institūcijās, ne dalībvalstīs, kā to apliecināja arī nesenā ES Komisāru izvēle.

Samītā pieņemta **Kadisas deklarācija „Virzoties uz veiksmīgu un ilgtspējīgu sabiedrību”**, kurā ES dalībvalstu valdības, ES institūcijas, sociālie un ekonomiskie partneri, mediji, akadēmiskās institūcijas un sievietes un vīrieši tiek aicināti novērst šķēršļus, kas traucē pilnvērtīgai sieviešu līdzdalībai visās sabiedrības dzīves jomās un viņu piekļuvei un izaugsmei lēmumu pieņemšanas amatos, tādējādi veicinot godīgākas, līdztiesīgākas, ielāujošākas un veiksmīgākas sabiedrības veidošanos.

2010.gada 3.februārī Kadisā, Spānijā notika **Eiropas Sieviešu Forums Pekina +15**, lai atzīmētu Pekinas platformas pieņemšanas 15 gadus. Gatavojoties ikgadējai ANO Sieviešu statusa komitejas sesijai, tika prezentēts ES ziņojums Pekina +15, kurā izvērtēti panākumi un problēmas platformas īstenošanā Eiropas mērogā un kas tiks iesniegts ANO Sieviešu statusa komitejai uz 2010.gada marta sesiju.

Spānijas prezidentūras mājas lapa internetā: <http://www.eu2010.es>

Pekinas Rīcības Platformas izvērtēšanas ziņojums par situāciju Latvijā

LM ir sagatavojusi izvērtēšanas ziņojumu¹ par sieviešu un vīriešu situāciju Latvijā, saskaņā ar Pekinas Rīcības platformā identificētajām jomām. Ziņojumā aptvertas tādas jomas kā izglītība, nodarbinātība, nabadzība, lēmumu pieņemšana, veselība, bruņotie konflikti u.c.

Ziņojuma tapšanā izmantoti ES prezidentūru izstrādātie indikatori un apkopotie dati no Zviedrijas prezidentūras 2009.gada izstrādātā ziņojuma Padomei par Pekinu + 15², kurā ietverta visu Eiropas Savienības dalībvalstu situācija Rīcības platformas jomās, saskaņā ar jau izstrādātajiem ES prezidentūru indikatoriem.

Pasaules ekonomikas Foruma ziņojums „Dzimumu līdztiesība pasaulē-2009”

Ziņojums³ iznāk katru gadu un salīdzinot ar 2008.gadu, Latvija 2009.gadā kopumā ir noslīdējusi par 4 vietām un ieņem 14 vietu starp 115 pasaules valstīm. Pirmās četras vietas ieņem Skandināvijas valstis – Islande (1) , Somija (2), Norvēģija (3) , Zviedrija (4), bet piekto – Jaunzēlande, savukārt pēdējās sešas – Jemena (134) , Čada (133), Pakistāna (132), Benina (131), Saudu Arābija (130) un Turcija (129).

Pasaules ekonomikas Foruma ikgadējais ziņojums tapis ar Hārvardas Universitātes un Kalifornijas Bērklja universitātes pētnieku līdzdalību, par statistikas avotiem izmantojot Starptautiskās darba organizācijas, UNESCO Statistikas, Izglītības un Indikatoru institūts, Pasaules bankas datus u.c.

Valstu līdztiesības indeksi balstās uz četriem pīlāriem: *ekonomiskā līdzdalība un iespējas, izglītības apmeklētība, politika un veselības rādītāji*. Zem katra no šiem pīlāriem

¹ Ziņojums pieejams LM mājas lapā <http://www.lm.gov.lv/text/215-> arī pie jaunumiem Nr.2.

² Ziņojums atrodams LM mājas lapā <http://www.lm.gov.lv/text/216>

³ Ziņojums pieejams i-netā:

<http://www.weforum.org/en/Communities/Women%20Leaders%20and%20Gender%20Parity/GenderGapNetwork/index.htm>

ir iekļautas vairākas pozīcijas, kas veido katra virziena indeksu un finālā - valsts vietu citu starpā.

1. Ekonomiskā līdzdalība un iespējas

Šos rādītājus (attiecībā pret vīriešu) veido sieviešu nodarbinātības līmenis, darba algas lielums, likumdevēju, vecāko speciālistu un menedžeru skaits, kā arī sieviešu īpatsvars tehniskajās jomās. Latvija šajā pozīcijā atrodas 14.vietā. Pirmajā vietā ir Mongolija, tad Bahamas un Mozambika. Zviedrija un Norvēģija atrodas attiecīgi tikai 6. un 8. vietā.

2. Izglītības iegūšana

Šie rādītāji sastāv no meiteņu skaitu sākumskolā, vidusskolā un augstskolā, kā arī sieviešu lasītprasmes, attiecībā pret vīriešu. Latvija, kopā ar vēl 24 pasaules valstīm dala pirmo vietu šajā pozīcijā.

3. Līdzdalība politikā

Rādītājs atspoguļo sieviešu skaitu politisko lēmumu pieņemšanā, kā arī no sieviešu skaita ministru amatos un Parlamentā. Latvija pēc šiem rādītājiem ieņem 31.vietu pasaulē. Pirmās četras vietas dala Skandināvijas valstis, aiz kurām seko Dienvidāfrika, Šrilanka un Jaunzēlande. Pēdējās vietas ieņem Irāna, Jemena un Saudu Arābija.

4. Veselība

Uzrāda atšķirības starp sievietēm un vīriešiem paredzamo veselīgo dzīves gadu un dzimstības rādītāju aspektā dzimumu griezumā („pazudušo” meiteņu skaits uz dzimušajiem bērniem, - piespiedu aborti, ja gaidāma meita, nonāvēšana uzreiz pēc dzimšanas u.c.)

Latvija reizē ar vēl 37 pasaules valstīm ierindojas labākā rādītāja kategorijā (1.vieta) . Četras pēdējās vietas dala Indija, Armēnija, Azerbaidžāna, Gruzija un Ķīna.

Ziemeļvalstu Dzimtes pētījuma institūta 2009.g. II pusgada izdevums par dzimuma aspektu klimata izmaiņās

Žurnālā apskatīts dzimuma aspekts transporta izmantošanā, secinot, ka vīrieši vairāk izmanto privāto transportu un veic garākas distances, atšķirībā no sievietēm, kas labprātāk izmanto sabiedrisko transportu un ar privāto auto veic īsākas distances – pārsvarā mājas – bērnu pieskatīšanas vieta- iepirkšanās centrs- mājas. Vīrieši savukārt – biežāk nekā sievietes izmanto auto, lai nokļūtu uz darbu un darba darīšanām. Līdz ar to var secināt, ka vīrieši ir dabai nedraudzīgāki.⁴

⁴ Žurnālu pilnā apjomā var lasīt i-netā : http://www.nikk.uio.no/filestore/Publikasjoner/NIKK_magasin/nikkmag2-09_finale.pdf

ES mēroga kampaņa par sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirību novēršanu

Varbūt būsiet pamanījuši Rīgas ielās autobusus ar lieliem plakātiem „Novērsiet atšķirības sieviešu un vīriešu darba samaksā”? Šī ir viena no Eiropas Komisijas kampaņas par darba samaksas atšķirību novēršanu sievietēm un vīriešiem aktivitātēm. Vēl joprojām nevienā Eiropas valstī vīriešu un sieviešu darba samaksa nav vidēji līdzīga. Eiropas Savienībā kopumā šī atšķirība ir 18%, Latvijā – apmēram 16% (uz 2009.g.). Tam pamatā galvenokārt ir darba tirgus segregācija pēc dzimuma.

Informācija par kampaņu atrodama Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un iespēju vienlīdzības ģenerāldirektorāta interneta lapas sadaļā „Dzimumu līdztiesība” :

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=681>

